

Ugnė Karaliūnaitė

Žurnalistė, 31m.

„Misija Sibiras 2016” dienoraštis. Ugnė Karaliūnaitė

Liepos 17 d., sekmadienis

Vakare išvykstame traukiniu Vilnius-Maskva į dvi savaites užtruksiančią nežinią. Su komanda susitinkame 15 val. biure “Jauniems”. Visą savaitę galvojau, kad šiandien bus itin jausminga diena, tačiau tikriausiai nežinomybė, kas mūsų laukia, užblokavo visus jausmus. Dalijamės bendrus daiktus, kuprinė vis sunkėja, bet žinau, kad ne fizinio nuovargio ir iššūkių bijau.

Dvi savaitės su 15 naujų mano gyvenime žmonių... Draugus renkamės, žmones, su kuriais bendraujame, renkamės. Šį kartą pasirinkimo nėra, tačiau pasitikiu komandą atrinkusiais projekto organizatoriais, kurie patys suinteresuoti, kad mes būtume kuo stipresnė komanda ir ekspedicija pasiektų kuo geresnių rezultatų.

Prisikrovę kuprines tiek, kad dar truputis ir jos plyštų per siūles, pajudame Vilniaus geležinkelio stoties link. Nors kuprinė spaudžia žemyn, jaučiuosi itin aukšta: važiuojame ne šiaip pailsėti, kas dažniausiai mano gyvenime iki šiol vyko, važiuojame kilniu tikslu – į Igarką tvarkyti didžiausių lietuvių kapinių Sibire.

Prisipažinsiu, kai pirmą kartą išgirdau, kad vyksime į Igarką, šis miesto pavadinimas mažai ką man sakė, dar mažiau kėlė emocijų. Tačiau dar prieš išvykstant į misiją pradėjau domėtis šiuo kraštu, skaityti tremtinių atsiminimus. Jie man taip giliai įsirėžė atmintyje, kad žygiuodama geležinkelio stoties link įsivaizdavau, kaip turėtų atrodyti Igarka. Kai kuriuose tremtinių atsiminimuose ji buvo taip ryškiai ir aiškiai nupiešta žodžiais.

Pasiekiamo geležinkelio stotį ir prapliumpa lietus. Iki šiol lietus, šaltis man kėlė diskomfortą, tačiau susirinkusiems svečiams sakant atsisveikinimo su ekspedicija žodžius jaučiu, kad šįkart man jo kaip nebūta. Suprantu, kad ten, Sibire, laukia ne tokie išbandymai. O ir lietaus tikriausiai ten ne kartą būsimė išmaudyti. Prisimenu, kad nusprendžiau nesivežti bachilų, kad tik kuprinė lengvesnė būtų. Pagalvoju, kad reikia pratintis prie šio jausmo.

Matau susirūpinusius tėvus. Sunku ir man. Ne dėl to, kad aš išvykstu, ne dėl to, kad laukia sunkumai, bet dėl to, kad tėvai nerimauja. Ir žinau, kad nerimaus visas dvi savaites.

Įlipame į traukinį ir atsimojuojame su už lango vis dar stovinčiais artimaisiais, draugais. Viskas. Traukinys išjudėjo. Atgal kelio nebus. Teks išverti viską, kas laukia ir sugrįžti pas tėvus, draugus, tremtinius, projekto organizatorius. Tikiuosi, kad nenuvilsime, grįšime su puikiais rezultatais ir sveiki.

Traukinys – tikriausiai mano mažiausiai naudojama transporto priemonė, todėl man važiuoti placekarte – egzotika. Prieš užmiegant apsilankome vagone-restorane. Tai pirmas iš pirmųjų kartų šioje kelionėje.

Miegui įsitaisau antrame aukšte ant gultų. Prisivirtinu su duotais diržais ir bandau užmigti. Nuolatinis traukinio dunksėjimas iš pradžių neleido užmigti, o gal tai ne dunksėjimas, o vėl ta pati nežinomybė, kuri manęs nepaleidžia. Po kurio laiko suprantu, kad tas garsas vis slopsta ir tampa melodija, kuri nugramzdina mane į miegą.

Liepos 18 d., pirmadienis

Atsikeliame anksti. Apie 9 val. traukinys pasiekia Maskvos stotį, todėl turime jau būti susiruošę. Vėl mano pirmas kartas – šįkart Maskvoje. Apskritai Rusija man iki šiol – mistinis kraštas. Kažkada vaikystėje tik teko pabūti Sankt Peterburge, bet atsiminimai iš tų laikų tokie tolimi. Daugiau mano

pažintis su Rusija platoniška: iš žiniasklaidos, draugų pasakojimų. Šiek tiek viduje nerimauju. Man Rusija visada buvo nenuspėjamas kraštas. Ir vėl ta nežinomybė.

Išlipus traukinių stotyje vėl mus pasitinka smarkus lietus. Negi jis lydės mus visas dvi savaites? Kartu pasitiko ir Lietuvos ambasadorius Rusijoje su palyda. Iškart pasidarė ramiau.

Važiuojame į ambasadą. Pro akis lekia įspūdingo dydžio pastatai. Važiuojame daugybę juostų turinčiais keliais ir galvoju, kad per šį laiką Maskvoje tikrai nesuprasiu šito miesto dydžio.

Ambasadorius Remigijus Motuzas aprodo ambasadą. Išgeriame kavos ir arbatos ambasados pastate esančioje, kažkada buvusiam garsiu Maskvos restorane „Rūta“.

Išvykstame į Butovo poligoną, kuriame Didžiojo teroro metais buvo nužudyta dešimtys tūkstančių režimui pavojingų žmonių. Daugiausia – rusai, bet būta ir lietuvių.

Po trumpos pažinties su Butovo poligonu kimbame į darbus. Turime atvežtų gėlių ir bandysime sutvarkyti gėlyną. Šiek tiek nerimauju. Gėlių sodinimas ir gėlynų tvarkymas – ne pirmas kartas man, tačiau kai darai sau – tenkiniesi tokiu rezultatu, kokį pats pasidarei. Čia pasodintas gėles paliksime kitiems ir norėtūsi, kad viskas būtų kuo tobuliau. Visi plušame keletą valandų: visi natūraliai pasidalijo savo funkcijomis ir per turimą laiką padarėme tai, ko iš mūsų buvo tikėtasi.

Kaip atpildą buvome pakviesti arbatos – tradiciniu stačiatikių būdu. Įėjus į pastatą, kur šiuo metu įsikūrusi religinė bendruomenė, o kažkada buvo mokomi KGB agentai, nusiauname batus ir keliaujame į kambarį su ilgais stalais. Visi susėdame. Šalia prisėda pokalbiui ir arbatai tik vyrai. Moterys, savo plaukus paslėpusios po skarelėmis, tik nešioja lėkštutes su vietiniais saldumynais ir rūpinasi, kad nieko netrūktų.

Po darbų jau purvini grįžtame į Ambasadą. Kol kas purvas negąsdina: nakvosime ambasados patalpose, kur turėsime galimybę nusiprausti.

Išeiname į miestą išsikeisti pinigų. Pasirodo, tai ne tokia lengva užduotis. Vienoje vietoje atsisako keisti, nes gal per daug žmonių, neturi rublių. Bandome įsiprašyti į kitą keityklą. Darbuotoja sutinka iškeisti mums visiems eurų į rublius, tačiau ji neatrodo labai patenkinta, kad tiek darbo gavo.

Bevaikščiojant po Maskvą mus vėl užklumpa audra. Paspartinę žingsnį skubame laikinų namų link, dar reikia užsukti į parduotuvę maisto vakarienei ir pusryčiams. Virtuvės komanda, Krista, Arnas ir aš, pradedame savo dviejų savaitių iššūkį – sugalvoti ir pasirūpinti 16 žmonių kompanijos maitinimu. Vakarienei – sumuštiniai su lietuviška duona, kurios gavome kaip lietuvišką lauknešėlį Vilniaus traukinių stotyje, pusryčiams – omletas keptas orkaitėje. Tikriausiai tai paskutinis kartas, kai galėsime pasinaudoti virykle.

Liepos 19 d., antradienis

Anksti ryte keliamės su Krista ir Arnu gaminti pusryčių. Pavalgę iš ambasados išvykstame į naujas patalpas persikėlusį GULAG'o muziejų. Vakar apsilankymas Butovo poligone man ilgai įsimins, kaip žiauraus politinio nesusipratimo pavyzdys. Šis muziejus bus dar vienas įrašas mano „istorija, kuri neturi niekada pasikartoti“ atminties stalčiuje. Nemaloni prietema, daiktai iš lagerių ir kalėjimų durys, gidų smulkūs pasakojimai apie lagerių sistemą nukelia į praeitį, kurios geriau nebūtų buvę.

Po pietų vykstame į oro uostą. Patiriame ką reiškia tikri Maskvos kamščiai. Mikroautobuse jaučiu nerimą, ar tikrai spėsime.

Iš Maskvos išskrendame apie 16 val. Visa komanda išmėtyta po visą lėktuvą. Sėdžiu šalia Vaidoto. Nors jaučiu miego trūkumą ir šioki tokį nuovargį, visą skrydį su juo prašnekame. Suprantu, kad dar nieko iš komandos gerai nepažįstu, mažai ką apie kurį žinau, bet jau vien iš pokalbio su Vaidotu suprantu, kad komandoje tiek daug įdomių žmonių. Įdomu, tik ar turėsiu laiko visus pažinti. Juk skrydžių liko nebedaug, o darbų laukia tiek daug.

Pasiekę Krasnojarską turime kelias valandas iki skrydžio į Igarką. Nueiname iki vietinės parduotuvės, nusiperkame vandens ir grįžtame į oro uostą. Dievinu oro uostus, bet šįkart jaučiuosi kitaip. Man čia svetima, nesava, nematau Vakaruose aplankytų oro uostų žavesio. Vėl aplanko nežinomybės jausmas.

Šįkart visą trijų valandų skrydį pramiegu.

Per šiuos du skrydžius pro lėktuvo langą mačiau šviesą. Vienu metu lyg ir buvo pradėjusi saulė leistis, bet taip ir nenusileido. Atskridę į Igarkos oro uostą mes buvome praradę naktį. Taip ir nesulaukėme tamsos. Kaip suprantu, jos nebus ir iki tol, kol paliksime Igarką. Laukia daugiau nei savaitė.

Liepos 20 d., trečiadienis

Igarkos oro uostas – saloje. Savo dydžiu priminė Kauno oro uostą dar prieš rekonstrukciją, o gal Palangos. Mažas, bet nėra ko čia stebėtis. Lietuvos oro uostai taip pat atrodo miniatiūriniai, kai atskrendi iš didesnių miestų.

Išsipakavę iš plastikinės plėvelės kuprines, dedamės jas ant pečių ir keliaujame į lauką. Turėtų atvažiuoti autobusas. Turime iš salos persikelti į žemyninę dalį. Arnoldas nusprendžia nelaukti autobuso ir apie vieną kilometrą iki perkėlos keliaujame pėsčiomis.

Kelias grįstas betoninėmis kvadrato formos plokštėmis. Tikriausiai dar tokio kelio, ar tako, nebuvau mačiusi. Pradedą pulti pirmieji vabzdžiai – akliai. Tačiau jų nedaug, kadangi judame į priekį man pavyksta išvengti jų įkandimo.

Igarka mus pasitinka žaliuojanti, o kartu iškart užfiksuoju, kad žydi tik dviejų spalvų gėlės. Ryškiai rožinės ir geltonos. Kaip paaiškina Karolina, tai siauralapiai gauromečiai ir dar vienas augalas, kurio pavadinimą jau spėjau pamiršti.

Nuėjus iki perkėlos jau laukia keltas. Sulipame ir plaukiame iki kito kranto. Žinau, kad viso Jenisiejaus pločio dar nematėme, nes ši dalis, kuriame plaukiama, tik vietinių vadinamas „pratokas“. Kadangi kelte stovime vietoje, pradeda aktyviau gelti akliai, bet prigašdinta, kaip bus baisu, kai pradės pulti uodai, tik šiek tiek suskausta kai vienas ar kitas įkanda.

Persikėlus per „pratoką“ mus sutinka savivaldybės darbuotoja. Ji įsodina į senovinį mikroautobusą, kokių Lietuvoje jau nelabai pamatysi, ir važiuojame svečių namų link.

Pro autobusiuko langą atsiveria liūdni vaizdai: ir vienoje, ir kitoje kelio pusėje daugybė lentų medžio krūvų. Čia kažkada būta senosios Igarkos. Kraupu, nes viskas palikta, nesutvarkyta, o namų griuvėsiai keičia vieni kitus. Pravažiuojame ir buvusio Igarkos „variklio“ medienos perdirbimo kombinato griuvėsius. Kažkada čia dirbo tūkstančiai žmonių. Dabar – tik griūvančios, neprižiūrėtos sienos. Apie šį kombinatą teko skaityti ne viename tremtinio atsiminime. Suprantu, kad važiuoju čia ir dabar, bet mintyse – istorijos: apie tremtinius, kurie žuvo medžio rąstams užkritis ant jų, šaltį, kurį teko kęsti žiemomis kombinato darbuotojams.

Pravažiavę nesibaigiančias lentų ir degėsių krūvas tolumoje pamatome sovietinius laikus menančius daugiabučius. Suprantu, kad jau artėjame ten – į miestą, iš kurio lieka vis mažiau ir mažiau. Kažkada daugiau nei 20 tūkst. gyventojų turėjęs, jūrinius laivus priimdavęs miestas dabar sumažėjo keturis kartus.

Važiuojame svečių namų link ir pravažiuojame keletą didelių daugiabučių. Pasijaučiu lyg grįžus kelis dešimtmečius atgal: keliai netvarkyti, daugiabučiams taip pat daug dėmesio neskiriama. Sunkiai suprantu, ar kai kurie jų visiškai apleisti, ar dar juose gyvena žmonės.

Svečių namuose, kuriuose praleisime vieną naktį taip pat pasijaučiu keistai. Iš kitos pusės džiaugiuosi, kad esu išmokusi mėgautis tuo, ką gyvenimas duoda: ir nesvarbu, ar tai vien teigiami potyriai. Juk koks būtų įdomumas apsistoti vakarietiškas žvaigždutes turinčiame viešbutyje. Iš kitos pusės Igarkoje tokios galimybės ir nebūtų. „Užpoliarė“ – vieninteliai svečių namai Igarkoje.

Kambaryje apsistojame su Krista ir Monika. Turime galimybę palįsti po dušu – šitas dušas kol kas vienas nemaloniausių patyrimų. Vasaromis Igarkoje nėra karšto vandens, todėl po lediniu ir dar nuo rūdžių purvinu vandeniu maudytis nėra labai malonu, tačiau pasirinkimas lengvas – šaltas dušas arba jokio.

Trumpam ištiesusios kojas vėl keliamės ir einame su visa komanda į miestą. Užsukame į parduotuvę. Beje pasirodo, kad pakankamai mažoje Igarkoje jų yra daug.

Dar prieš ekspediciją buvau nusiteikusi, kad maitinsimės vien grikiais ir makaronais, tačiau maisto pasirinkimas parduotuvėje nustebino. Galima rasti visko, gal tik problema su kiekiais, arba vaisiais ir daržovėmis, kurie neatrodo nei labai švieži, nei viliojantys.

Vaikščiojant po istorijoje sustingusią Igarkos naująją dalį (senoji dalis ta, kurią pravažiuojame vykdamė nuo perkėlos) staiga išgirstu lietuviškus žodžius, bet suprantu, kad tai ne vienas iš mūsų šešiolikos.

Atsigręžusi pamatau šviesiaplaukę moteriškę. Pasirodo, tai lietuvė Olga, kuri į Igarką sugrįžo po 20 metų. Vilniuje gyvenanti moteris akyse nesulaiko ašarų: ji grįžo aplankyti močiutės ir mamos kapų.

Pasidalijusi savo istorija ir apsidžiaugusi lietuvių kompanija Olga pažada, kad dar susitiksimė ir pažada pagalbą, kokią tik galėtumė mums suteikti.

Kadangi dar miegoti anksti toliau tyrinėjame Igarką. Nueiname iki lėktuvo monumento. Ir vėl mus lydi tos rožinės ir geltonos spalvos. Suprantu, kad šių dviejų spalvų kombinacija man visada primins Igarką.

Liepos 21 d., ketvirtadienis

Su Krista ir Monika atsikeliamo 6 val. ryte. Kadangi suprantame, kad tuoj prasidės darbai lietuvių kapinėse ir neaišku, ar vėl turėsime tokią galimybę, žūtbūt nusprendžiame išsimaudyti Jenisiejuje.

Iškeliaujame Jenisiejaus link. Jis visai šalia mūsų svečių namų. Įlendame į Rusijos upių tėvu vadinamą telkinį. Šalta, bet kai prisimenu Baltijos jūros vandens šaltį vasaromis, nusiraminu. Jenisiejus tikrai šiltesnis. Toli bristi nereikia, vos pora žingsniu ir jau iki kaklo. Į savo atmintį tai taip pat įsirašau kaip pirmąsias maudynes Jenisiejuje. Juk nežinau, gal jos ir paskutinės.

Sugrįžusios susidedame daiktus, papusryčiaujame ir iškeliaujame kapinių link.

Lietuvių kapinės maždaug už 5 km nuo iki šiol gyvos Igarkos dalies. Einame keliu, praeiname teritoriją, primenančią sąvartyną, pasukame į miško keliuką. Šiek tiek paėjus sunkvežimių pravažinētu keliu Arnoldas mus sustabdo. Sustojus pajaučiame, kad aplink pradeda zyzti uodai. Išsitraukiame skrybėles su tinkleliais, pradėdame traukti ir purškiamus skysčius nuo uodų. Tačiau bent manęs jie per daug kol kas neerzina.

Įsukame į mišką, žygiuojame tarp krūmelių, asiūklių ir baltų rankos ar kojos storio berželių. Išsiskirstome, nes turime surasti kapines. Jos turi būti kažkur čia. Negaliu suprasti, kaip gali nebūti

jokio kapinių ženklų, juk dar 2000 m. čia buvo pastatytas akmeninis paminklas visiems, čia atgulusiems.

Staiga kažkas iš komandos sušunka, kad rado tvorelę, iš kitos pusės pasigirsta dar vienas šūksnis apie aptiktą kapą. Pati suprantu, kad už kelių žingsnių prieš akis palinkęs ir apipuvęs kryžius ir pakrypusi tvorelė. Matau, kad kai kuriuos komandos narius apėmė labai stiprios emocijos – matau ir ašarų akyse. Susinepatoginu, nes nejaučiu nieko. Negaliu suprasti, suvokti, kad čia kapinės. Juk čia miškas, kryžiai sunykę, prie žemės palinkusios tvorelės neprimena kapų. Nesuprantu, nei kokio dydžio kapinės, nei kur jų pradžia ar pabaiga.

Nusiraminę, kad radome kapines, einame ieškoti stovyklai vietos. Arnoldas labai greitai nusižiūri vietą, kur tarp baltų beržų saugiu atstumu bus galima įdegti laužą ir aplink statyti palapines. Įsikuriame ne per toliausiai nuo kapinių, ant kalniuko, kad nereikėtų kas rytą eikvoti jėgų žygiui iki kapinių.

Dar negaliu vidumi suprasti, kad čia – mano namai savaitei.

Su Arnoldu, Martynu, Karoliu, Andriumi ir Justina išeiname atgal į miestą susitikti su Olga – interviu Justinos reportažui ir Martyno dokumentiniam filmui.

Pakeliui suprantame, kad vėluojame. Pamatome vietos autobusą, išokame. Pasirodo, tai ne miesto autobusas, o kažkokios įmonės – darbinis, bet esame labai dėkingi, kad mesteli mus iki Igarkos.

Pabendraujame su Olga ir ji mus nuveda susipažinti su dar viena lietuve – Birute. Birutės istorijai visai kitokia nei 5 tūkst. tremtinių, kurie 1948 m. buvo atgabenti į Igarką, ar tremtinių palikuonių. Birutė pati atsikraustė į Igarką praėjusio amžiaus 8 dešimtmetyje. Ji – meilės emigrantė. Alytuje sutikusį kariuomenėje tarnaujantį vyrą moteris nutekėjo į Igarką. Dabar Birutė gyvena Krasnojarske, tačiau sugrįžusi į Igarką, nes turi prižiūrėti savo buitinių prekių ir drabužių parduotuvę.

Po emocingo pokalbio su lietuvėmis užsukame į parduotuvę maisto. Išėjus iš parduotuvės mus užkalbina du vyrai. Pagal amžių matyti – tėtis su sūnumi. Jie domisi, kas esame, ko čia atvažiuome. Išgirdę, kad esame iš Lietuvos, vyresnysis prisistato esantis Brencius, kurio tėtis buvo lietuvis. Nei pats vyras, nei jo sūnus nebešneka lietuviškai, tačiau jaunesnysis domisi, kokia būtų jo dukters pavardė. Nauji pažįstami taip pat prisipažįsta, kad savo pavardės yra ieškoję internete, tačiau nesėkmingai. Sūnus dar pasiskundžia, kad dėl itin lėto interneto igarkiečiams sunku bendrauti su išoriniu pasauliu.

Atgal vėl dalį kelio pavažiuojame autobusu. Šįkart – viešuoju. Bilieto kaina – 17 rublių (0,24 euro).

Prieš įsukant į mišką, kuriame slepiasi kapinės, Arnoldas užsuka į artimiausiai nuo miško esantį namą paklausti, ar būtų galima šioje vietoje apsirūpinti vandeniu. Čia jis susipažįsta su Svetlana, kuri džiaugsmingai pakviečia komandą sugrįžti apsiprausti, jei tik reikia.

Grįžtame į stovyklą. Komanda visą dieną jau dirbo kapinėse. Man dėl virtuvės pareigų ir kelionės į miestą pirkti maisto ir susitikti su lietuvėmis dar neteko nieko padaryti kapinėse.

Dirbusieji išeina pas Svetlaną apsiprausti.

Vakare turime dienos aptarimą. Tikiu, kad komandoje labai svarbu atvirumas, tiesios sakymas, todėl paatvirauju sakydama, kad jaučiuosi beprasmiškoje situacijoje: tai, ką mes radome, – ne kapinės, tai visiškas miškas. Kiek mes galime per savaitę padaryti? Ten juk nieko nelikę. O ir kryžių pradėti statyti negalime, nes mediena neatkeliavusi.

Po vakarienės jaučiu, kad lyg ir trūksta poilsio, bet taip norisi dar pabūti su visais. Juk per darbus, planus mes neturime pabendrauti vieni su kitais, pažinti vieną kitą. Be to ir organizmas šaukia – kur tu

eisi miegoti, juk dar šviesu. Suprantu, kad reikia prisiversti eiti miegoti, nes tamsu ir nebus. Ir taip iki tol, kol paliksime Igarką. Į palapinę miegoti nueinu apie 2 val.

Liepos 22 d., penktadienis

Keliuosi 5 val. ryte. Turime budėti su Airida. Nors meškų rizika nedidelė, bet pagalvoję ir apie žmogiškąjį faktorių nusprendžiame budėti prie laužo naktimis.

Papusrūčiavus išskubame dirbti į kapines. Eidama kapinių link suprantu, kad neužsidėjau žygių batų, o skubu su sportiniais batais. Pagalvoju, kad būsime vietoje, nereiks daug žygiuoti, tai nusprendžiu negrįžti atgal.

Tęsiame darbus, o aš tik pradėdau. Vaikiniai kimba į kirvius ir pjūklus ir šalina karklus, mažesnius berželius, o mes, merginos, tempiame į vietą, kur turėtų būti nebe kapinių teritorija. Nors matau ant žemės kryžius, nukritusias tvoreles vis dar nesuprantu, kad čia kapinės. Bet per daug nesigilindama imu kiek galiu nugenėtų šakų, krūmokšnių ir tempiu, nešu į bendrą krūvą.

Po poros valandų darbo einu paimti dar vieną glėbį šakų. Žengiu žingsnį ir staiga pajaučiu staigų dūrį pėdoje. Suprantu, kad užmyniau ant tvorelės lentos vinies. Pakeliu koją ir pajaučiu, kaip išslysta vinis. Išsigąstu, kad mano darbas baigtas, bet suvokimas, kad tik prasidūriau, bet ne persidūriau nuramina. Iškart pripuola Airida, liepia nusiimti batą ir kojine. Matau, kaip iš pėdos bėga kraujas. Greitai esu paguldoma ant žemės ir Airida ilgai valo žaizdą. Ramiau pasidaro, kai ji pasako, kad žaizda nėra labai gili. Ją dezinfekuoja, užbintuoja pėdą. Suprantu, kad netapau neįgali, bet tampyti šakų nebegaliu. Nors priminus koją skausmas nėra didelis, šlubuoti tenka.

Kaip tik atėjo laikas ir gaminti pietus, todėl grįžtu į stovyklą. Nerimauju: noriu padėti dirbti kapinėse. Darbas sunkus ir matau, kaip visi investavę visas savo jėgas dirba. Nenoriu likti stovykloje ir rūpintis

tik maistu. Suprantu, kad reikia imti į ranką kirvį ir kadangi kapojant krūmus judėti teks mažiau, po pietų imuosi šios funkcijos. Tai dar vienas mano pirmas kartas. Nors kirvį rankose esu laikiusi, tačiau jokio prasmingo rezultato nebuvo. Bandžiau mokytis kapoti malkas, bet nesėkmingai, todėl šiek tiek bijojau, kaip man seksis.

Sugrįžus po pietų į kapines stoju dirbti su kirviu. Vaikiniai parodo, kaip taisyklingai kirsti ir pradedu. Nežinau iš kur tiek jėgų, bet kapuju kiek tik galiu. Tikriausiai po nelaimingo nutikimo su vinimi adrenalinas padarė savo darbą.

Karšta. Ne tik nuo darbo, bet ir šiaip oras Igarkoje mus pasitiko apie 28 laipsnių siekiančiu karščiu. Didžiulis karščio plusas – nėra uodų. Galime dirbti trumpomis rankovėmis. Minusai – karštis labiau išvargina. Bet visą dieną tikrai atidirbame maksimaliomis jėgomis ir iš visos širdies.

Valant kapinių teritoriją vis aptinkame naujų kryžių. Pakeliame, apžiūrime. Ant daugumos dar yra lentelės, bet įskaityti, kas jose parašyta, nebeįmanoma. Geriausiai išlikusios lentelės, padarytos 1989 m., kai dalis palaikų iš šių kapinių buvo pervežti į Lietuvą.

Po sunkaus darbo grįžtame į stovyklą. Ruošiamės vakarienei. Visi suvargę, purvini. Per raciją Arnoldas pasako, kad norintys į dušą turi 2 min. susiruošti ir ateiti iki kelio už miško. Išskubame. Šlubuodama bandau neatsilikti nuo visų. Prieiname mūsų vadinamą „sąvartyną“, kuris iš tiesų yra vietos transporto ir kitų komunalinių paslaugų teikimo bendrovės teritorija. Čia savininkas leido mums nusiprausti. Vaikinams atitenka – šlanga, merginoms – didžiuliame angare darbuotojams įrengtas dušas. Labiausiai pradžiugina duše esantis karštas vanduo. Po dušo į stovyklą žygiuoju visiškai atsigavusi. Jei po dienos darbo jaučiausi praradusi visas jėgas, galimybė nusiprausti ir atsigavinti man iš kažkur padovanojo naujų jėgų.

Grįžę į stovyklą vėl aptariame dieną. Lieku iki 1 val. budėti su Justina. Vėl džiaugiuosi galimybe pabūti ramiai, pažinti.

Pirmąją naktį palapinėje man buvo per karšta, trūko oro, todėl nusprendėme išsitiesti tentą lauke ir miegoti po atviru dangumi. Žinoma, neužtenka miegmaišio, tenka ant galvos dėti skrybėlę su tinkleliu, nes vakare atvėsus orui išlenda uodai. Įsitaisau miegmaišyje, užsikamšau, kad neatsibusčiau sugelta ir bandau užmigti. Gal dėl didelio krūvio, gal dėl įspūdžių, o gal dar dėl nežinomybės, koks bus mūsų darbo rezultatas, sunku užmigti. Nors kūną apleidusios jėgos, galva miegoti nenori. Girdžiu nesibaigiantį uodų zyzimą. Tą garsą ilgai prisiminsiu. Ne vieno – o daugybės, šimtų uodų zyzimas. Nurimus mintims, zyzimas, kaip ir traukinio dunksėjimas, taip pat tampa akustiniu fonu, kuris nugramzdina į poilsį.

Liepos 23 d., šeštadienis

Rytas. Šiek tiek vėsesnis nei turėjome prieš tai. Pusryčiai. Vėl kelias į kapines. Šiandien jau judu kapinių link sunkiau. Nuo darbo kirviu skauda pečius ir rankas. Net kirvį neštis sunku. Baisu, kaip reikės visą dieną išdirbti. Suprantu, kad vakar neapgalvotai išnaudojau visas savo jėgas, o turėjau jas padalinti visai savaitei.

Kapinėse pradedame vėl dirbti. Jaučiu, kad vienas mano smūgis palieka gal dešimtadalį žymės nei vienas vakar, bet vis vien nenustoju dirbti. Žinau, kad dabar čia esu ne aš – esame mes. Pavargusi ne tik aš, pavargę visi, bet turime laikytis, o darbo dar daug.

Dar visiškai nesiorientuoju pradedančiose ryškėti kapinėse, todėl dirbu šalia kitų. Vis dar nesuprantu, nei kur kapinės prasideda, nei kur jos baigiasi. Matau, kad dirbti sunkiau visiems. Pradedame dainuoti dainas. Pradedu suvokti, iš kur tos visos liaudies dainos. Kai nėra jėgų, kai sunku dirbti, o darbo galo dar nematyti, galvoje pradeda suktis nekokios mintys: ar sugebėsiu išverti, ar liks jėgų, ar spėsime.

Tačiau galvoje pradėjus sukintis lietuviškai melodijai ir pritariant jai balsu, galvoje nebelieka vietos neigiamoms mintims – jokioms mintims.

Einant pietų iš kapinių pagaliau viduje atsirado viltis ir tikėjimas, kad mes darbą padarysime. Kad ir kokie būtume pavargę, darbai vyksta, miškas virsta kapinėmis. Atsiveria vis daugiau kapų, takas. Pradedu suprasti, kur esu.

Po pietų lieku stovykloje gaminti vakarienės. Greitai apsisukame, stovykla sutvarkyta. Papuošiu stovyklą aplink žydinčių siauralapių gauromečių žiedais.

Šiandien šeštadienis ir jau iš anksto žinojome, kad vakare eisime į pirtį. Nors po darbų pavargusios visos susiruošiamo ir pakilios nuotaikos, žinodamos, kad laukia šilta pirtis išeiname jos link. Kelyje taip pat nesibaigia dainos. Mane stebina, kiek lietuviškų melodijų ir žodžių žino Karolina, Krista, Monika. Dainos man ir girdėtos, bet vietoj žodžių kartais tenka pamykčioti ar kažką paimprovizuoti.

Pirčiai turime pusantros valandos. Prausyklos-pirties vaizdas dar ilgai man liks galvoje. Atrodo, kad ji netvarkyta kokius trisdešimt metų, išskyrus persirengimo zoną, kurioje spintelės ir suoliukai šviežiai nudažyti žydra spalva. Pirtyje su mumis bando kalbėtis vietinės moterys: vienos pyksta, kad blogai uždarėme duris, tačiau viena senutė buvo itin maloni. Matydama, kad ne per geriausiai kalbame rusiškai šypsodavosi ir vis bandė kažką pasakyti. Man į ranką įgrūdo plaušinę, kad ja išstrinčiau, o vėliau ir ūkinio muilo atnešė, matydama, kad vonelėje drabužius plaunu kažkoku besibaigiančiu muilo gabalėliu.

Po pirties Arnoldas su keliomis merginomis išeina į parduotuvę maisto. Aš, Justina, Ingrida ir Karolis su vietiniais gyventojais Sergejumi ir jo žmona Larisa važiuojame prie Jenisiejaus interviu. Sergejus išvyksta parduotuvėje apsipirkusiųjų pavežėti iki miško, kuriame įsikūrusi mūsų stovykla.

Grįžęs Sergėjus pažada ir mus nuvežti arčiau stovyklos, bet prieš tai sustojame prie vieno daugiabučių. Mumis besirūpinanti pora sako, kad čia gyvena lietuvis. Karolis su Sergejumi užėina į namą paieškoti vyro, tačiau jų paieškos nesėkmingos.

Grįžtame prie miško. Karolis su Ingrida su mašina ir naujais draugais išvažiuoja šaltinio vandens. Šaltinio vanduo mums didžiulė dovana. Šaltinis labai toli, todėl geriame iš „sąvartyno“ šlangos vandenį. Jis – rudas ir nelabai kokio skonio, bet nelabai daug turime pasirinkimo. Sugalvojome būdą, kaip pasidaryti vandenį skanesnį: išverdame jame arbatos ir leidžiame atvėsti. Tuomet supilstome į turimus plastikinius butelius ir įsivaizduojame, kad geriame „Ice Tea“.

Išvykus ekipažui prie šaltinio su Justina liekame prie keliuko. Dar nelabai orientuojamės miške, kuris jau kelias dienas tapęs mūsų globėju, bet pasileidžiame išvažinėtu takeliu. Užsikalbėjusios ir beeidamos tiesiai su Justina suprantame, kad kažkaip per toli nuėjome. Pasimetame, suprantame, kad pasiklydome. Vienintelis džiaugsmas, kad bent žinome, kaip grįžti į tą pačią vietą, kur palikome Karolį su Ingrida. Eidamos atgal išgirstame Luko balsą. Pasirodo, jis atnešė iki mašinos tuščią tarą vandeniui ir supratęs, kad mes nublūdijom pradėjo mūsų ieškoti.

Su saugia palyda grįžtame į stovyklą.

Šiandien įvyko ir pirmasis, tikiuosi ir paskutinis konfliktas. Iš tiesų juokingas, bet galima suprasti, kad nuvargus emocijos savaime pasidaugina kelis kartus. Pasirodo, dalis komandos užsinorėjo sausainių, tačiau jiems buvo pasakyta, kad sausainiai pusryčiams. O vietoj pusryčių jų suvalgyti ir buvo neleista. Pavadiname šį nesusipratimą „sausaingeitu“.

Vakare Arnas visus išmokė kepti macas, tik ne tokias kaip visi įpratę, bet tešlą apvyniojus aplink iešmą. Šį šiltą ir purų skonį taip pat atsiminsiu ilgai.

Liepos 24 d., sekmadienis

4 val. mane pažadina Airida. Einu budėti su Simonu. Dar viena galimybė pažinti vieną iš komandos narių artimiau. Prašnekame iki 7 val. Noriu miego, kartais atrodo, kad klausydama pradedu snausti, bet neleidžiu sau nugrimzti į miegus.

Keliu Luką, gaminame pusryčius.

Kadangi vakar nueita miegoti vėl vėlai, o keltasi anksti, suprantu, kad eiti dirbti po pusryčių negaliu. Prigulu į hamaką poilsiui. Buvau pasiryžusi bent porą valandų numigti, bet po valandos sulaukiame skambučio per raciją. Šoku iš hamako, visi miegai išsisklaidę ir einu į kapines. Sužinome, kad ryt turime pabaigti „atidengti“ kapines. Eidama pietų į stovyklą jaučiu, kaip sunkiai kilnojasi kojos, pečiai. Kažkam einančiam šalia sakau, kad noriu namo. Į Lietuvą? – paklausė. Ne, į stovyklą. Susimąščiau, kad dar tiek nedaug laiko mes gyvename miške, bet stovykla, laužas, suręsti suoliukai, išsikastas šaldytuvas, įrengtas tualetas – visa tai man jau tapę namais, nors ir laikiniais, bet namais.

Arnoldas po vizito mieste grįžta su didelėmis žuvimis iš Jenisiejaus. Galvojame, ką iš jų gaminti ir su Krista vakarienei gaminame žuvienę.

Stovykloje pradėjus kvipti žuviene sulaukiame Karolio skambučio iš kapinių per raciją. Karolis informuoja, kad važiuoja į ligoninę. Pasirodo, Arnas, dirbdamas pelkėje, įsikirto pėdą kirviu. Visa gera nuotaika išgaruoja. Išsigąstu. Nežinau, kokio gylio žaizda, bet įsivaizduoju, kad kraujo turėtų būti daug. Į ligoninę išvyksta kartu ir Simonas, kuris pasisukęs koją ir taip pat nebegali kapinėse dirbti. Visgi Arno žaizdai prireikė poros siūlių. Laukiant sugrįžtant iš ligoninės vyrų jaučiu tokį gailėstį Arnui, bet kai pamatau jį sugrįžtant su šypsena, nurimstu. Jis pats per daug nepergyvena dėl patirtos traumos. Žinoma, į kapines dirbti eiti jau negalės.

Sekmadienis – pirties metams vyrams. Pirtis Igarkoje veikia keturias dienas per savaitę: dvi moterims, dvi vyrams. Stovykloje lieka moteriškoji komandos pusė. Visos išsikalbame, atvirai, moteriškai ir mergaitiškai. Dar vienas vakaras mums vienas kitą pažinti iš arčiau.

Vaikinams grįžus iš pirties dar pasėdime prie laužo. Ingrida su Arnu sukuria dainos žodžius, skirtus mūsų misijai, darbui ir Igarkai.

Liepos 25 d., pirmadienis

Vėl rytas. Vėl pusryčiai. Vėl turime eiti į kapines. Laukia karšta diena, nebeturime vandens. Pradedu klausti, kas norėtų nueiti iki „sąvartyno“ vandens. Entuziazmo daug nematau, bet pasisiūlo pagelbėti Vaidotas. Parsinešame 30 l vandens, tačiau po pietų pamatome, kad vėl vandens trūksta. Reikia vėl eiti šįkart einame su Luku.

„Sąvartyno“ darbuotoja pradžiugina mus, kad jau yra paruoštas benzopjūklas. Parnešame į stovyklą. Šis įrankis pradžiugina: gal reikės mažiau dirbti kirviais. Tačiau vėliau paaiškėja, kad grandinės atšipusios ir daug naudos iš jo nebus.

Po pietų jaučiuosi pakylėta: jau beveik baigtos tvarkyti daugiau nei 1 ha kapinės. Darbų dar yra – pakelti kryžius, neišnešta dar daug šakų, bet jau matyti pabaiga. Ir miškas jau virtęs kapinėmis.

Toliau dirbame kapinėse. Atvyksta vietos televizija daryti reportažo.

Iki šiol didžiausias Arnoldo ir mūsų nerimas buvo mediena, iš kurios turime gaminti kryžius. Ji Igarką turėjo pasiekti tą pačią dieną, kai mes nusileidome Igarkos oro uoste. Ji lyg kažkur jau yra, bet niekaip iki mūsų neatkeliauja.

Po vietos televizijos vizito toliau darbuojamės kapinėse: keliamo kryžius, vielomis tvirtiname juos prie čia augančių, plonų eglaičių. Netikėtai randant ir keliant kryžius pradėdus supracasti, kokio dydžio ir grožio čia būta kapinių. Kiekvienas kryžius savitas: tiek dydžiu, tiek forma. Liūdesys apima pamačius, kad, deja, dažniausiai neįmanoma supracasti kam jis buvo pastatytas: užrašai tiek nuo medinių, tiek nuo fanerinių lentelių išnykę.

Besidarbuodamos kapinėse staiga pamatome atbėgantį Karolį ir sakantį slėptis merginoms. Nesupratusios, kas nutiko, visos susirangome po vienu kalniuku. Išsigandusios į rankas pasiimame pjūklus ir kirvius. Laukiame. Visi dingo. Dar tik pamatėme, kai vaikinai išjudėjo mūsų stovyklos link. Pradedame kurti istorijas, kas čia nutiko ir galvoti, ką reikia daryti toliau. Šalia turime raciją, bet bijome su ja susisiekti su stovykla.

Po kurio laiko, atrodė, kad po kokios valandos, pagaliau mūsų atėjo „išgelbėti“. Visa baimė virto į didelį džiugesį – atvyko mediena. O mums, merginoms, buvo pasakyta pasislėpti, kad darbininkai nesugalvotų užsukti mums nepageidaujamu metu į stovyklą.

Atvykus medienai vyrams pirmoji su kryžiais susijusi sudėtinga užduotis – sunėsti visą medieną į stovyklą nuo pamiškės. Neįsivaizduoju, kiek sveria vienas maumedžio gabalas, bet prareikia ilgo laiko, kol visi medienos luitai atkeliavo į stovyklą.

Nors medienos atkeliavimas buvo labai gera žinia, kartu supracantu, kad laukia dar sunkesnės likusios dienos: turime pagaminti devynis kryžius. O maumedis, kaip sakė Arnoldas, ne beržas – mediena itin kieta.

Vakare vėl liekame be vandens. Čia vėl mums padeda Sergejus, kuris nuveža iki šaltinio. Važiuojame aš, Ingrida, Krista ir Andrius. Sergejus neskuba: nori mums aprodyti gražias apylinkes. Grįžtant priveža dar iki Jenisiejaus. Nuveža iki parduotuvės.

Vakare pradėdame darbą su kryžiais. Arnoldas įspėjo, kad turime tik dvi dienas, todėl teks dirbti ir naktimis. Gerai, kad čia nors nesutemsta, įprastinėmis sąlygomis darbus turėtume pabaigti saulei nusileidus.

Visiškai neturinti jėgų aš ištvėriu tik iki 2 val. ir nueinu miegoti. Prieš panirdama į miegą ant tento po atviru dangumi dar girdžiu kaip vaikinų rankose dirba kirviai ir kaltai.

Liepos 26 d., antradienis

Ryte turėjau anksti keltis ir padėti Ingridai daryti pusryčius. Pasirodo, esu tiek išvargusi, kad ji mane kėlė du kartus, aš tik pasakydavau, kad jau keliuosi ir vėl užmigdavau. Atsikėliau iš trečio karto, išgirdusi, kad Ingrida nebemato prasmės manęs kelti ir pradėjo žadinti šalia miegantį Arną.

Atėjusi prie laužo išgirstu, kaip garsiai ir nesustojamai pradeda juoktis Ingrida su Arnu. Nesuprantu, kas yra. Jų paklausiu, o jie tik dar labiau juokiasi. Pasirodo, naktį nuo veido nusiėmiau tinklelį ir mane kaip reikiant sukando uodai ar moškės. Veidas buvo visas ištinęs ir tikriausiai atrodžiau baisiausiai savo gyvenime.

Pusryčiams ruošėme ryžius. Su Ingrida supratome, kad ryžiai kažkodėl neišverda, bandome laikyti ilgiau ant ugnies, vandenyje, bet jie kaip lieka kieti, taip lieka. Primaišome kiek galime daugiau kondensuoto pieno. Nors mums pasirodė košė tragiška, ryte niekas nesiskundė.

Šiandien man sunkiausia diena. Suprantu, kad su kirviu dirbti nebegaliu, nes jį net sunkiai pakeliu. Nusprendžiu imtis kitos užduoties – kasti duobes kryžiui. Reikia iškasti 90 cm gylio. Lukas, dar pirmą dieną stovykloje kasdamas tualetui duobę, sakė, kad rado amžinąjį išalą maždaug už 70 cm. Galvoju, kas bus, kai nebeįkasiu žemės.

Andrius pamoko, kaip teisingai kasti siaurą duobę. Tikrai negalvoju, kad tokiam dalykui yra speciali technika, bet yra. Ir duobių kasimą galiu įsirašyti ir dar vieną darbą, kurį išmokau šios ekspedicijos metu.

Iki pietų pavyko iškasti vieną duobę. Dar dvi iškasė Karolina su Krista. Pastatome tris pirmuosius kryžius. Bet suprantu, kad turime čia tik dar vieną dieną, o liko pastatyti dar 6 kryžius ir iškasti tiek pat duobių.

Dar viena trauma – Vaidotas, Lukas ir Simonas ant savęs užsimėtė kryžių. Pajaučiu, kad vis daugėja traumų. Tikriausiai visi esame pervargę ir nebe tokie atsargūs.

Vakare vėl einame į dušą „sąvartyne“, parsinešame vandens.

Prieš 11 val. vakaro į stovyklą atvyksta Igarkos meras. Su Justina pasidarome interviu su juo. Vėliau sėdime prie laužo. Suprantu, kad esu pervargusi ir ilgai su meru neišsėdėsiu. Po valandėlės einu miegot.

Liepos 27 d., trečiadienis

Ryte turėjau keltis 5 val. budėti su Luku, bet Karolina ir Monika leido pamiegoti iki 8 val., nes pačios budėjimą pradėjo vėliau.

Ryte į stovyklą užsuka iš Lietuvos į Igarką sugrįžusi Olga, lietuvių dukra Viktorija ir prie parduotuvės sutiktas Brencius. Viktorija atsineša keptų blynų ir savo gamybos kisieliaus. Pasakoja, kad jie jai primena apsilankymą kapinėse. Tremtinių palikuoniams įteikiame laiškus nuo Prezidentės. Sudainuojame lietuvišką dainą, pasidarome bendrą nuotrauką.

Išlydėjus svečius toliau einu kasti duobių. Nors jėgų ir nedaug, bet darbas man visai patinka.

Stovykloje baigiami gaminti kryžiai, kurie sugula į paskutines 6 duobes. Sudainuojame Lietuvos himną.

Nors darbai baigti, turėčiau pajusti palengvėjimą, bet jaučiu tik ramybę. Ir gal šiokį tokį liūdesį, kad ryt paliksiu savo naujus namus – stovyklą. Kol vyko darbai, net nesusimąstydavau, kuri dabar ekspedicijos diena, kiek liko laiko čia, bet dabar suprantu, kad viskas – didysis darbas atliktas, liks tik kelionė namo.

Liepos 28 d., ketvirtadienis

Paskutinis rytas stovykloje. Greitai papusryčiaujame, susirenkame daiktus ir išvykstame. Dar nesuvokiu, kad viskas – palikau šią vietą ir tikriausiai niekada negrįšiu. Aš čia jaučiausi kaip namuose, kaip Lietuvoje. Niekada neužmiršiu tų baltų plonų beržų, asiūklių, kuriuos naudojome vietoj kempinių indams plauti, aplink žydinčių gauromečių ir prieš užmiegant nesibaigiančios uodų spiečiaus muzikos.

Bet man neliūdna, žygiuoju su pasididžiavimu. Mes padarėme tai, ko čia atvykome. Miško dalis virto kapinėmis ir jei netyčia čia kas nors užsuks, tikrai supras, kur pakliuvo. Šviečiantys devyni nauji kryžiai, prikaltos lentelės ant jų, mūsų per savaitę išmindyti takeliai, viskas liks. Tik vienintelis klausimas – ar ilgam.

Pamiškėje sėdame į autobusą važiuojame į rusų kapines. Čia yra lietuvių broliškos kapinės. Keli kryžiai, kurie pastatyti perkėlus dalį lietuvių palaikų iš senųjų kapinių, kurių vietoje buvo pastatyti daugiabučiai. Sutvarkome kapines, uždegame žvakutes. Pagerbiame mirusiuosius tylos minute. Viduje jaučiu sunkiai nusakomą jausmą: lyg kažkas spaudžia, lyg norisi verkti. Bet ne liūdesys, galbūt džiaugsmas, kad šių žmonių kančios neužmirštos, kad atvykome jų prisiminti ir suprantame jų sunkius gyvenimus.

Sutvarkę lietuvių broliškas kapines vykstame į vienintelį pasaulyje esantį Amžinojo įšalo muziejų. Leidžiamės į šachtas gelmėse. Prieš nusileidimą išsidaliname šiltas striukes: lauke daugiau nei 20 laipsnių šilumos, apačioje vaikščioti tenka tarp snieguotų ir ledo kristalais papuoštų koridorių.

Po Amžinojo įšalo muziejaus užeiname į šalia esantį kitą – Stalino arba „Mirties“ geležinkelio muziejų. Gidė įdomiai pasakoja apie vargus, kuriuos teko iškęsti lagerių gyventojams statant šį muziejų, tačiau mano nuovargis ir miego valandų trūkumas nugalė. Jaučiu kaip smiginėju.

Po muziejaus vietos archyvo darbuotoja mus veda parodyti, kas liko iš buvusio lietuvių kaimelio. Praeiname buvusius kultūros namus. Pastato dydis įspūdingas, o ir grožis tikriausiai kažkada buvo išskirtinis Igarkoje. Užeiname į vidų – viskas sugriuvę, įgriuvę, daugybė šiukšlių. Greitai lendame lauk, nes suprantame, kad šiuose griuvėsiuose būti nesaugu.

Toliau keliaujame lietuviško kaimelio link.

Pasukame į negrįstą gatvelę, kur kažkada gyveno lietuviai tremtiniai. Išlikę nebe daug namukų, bet archyvo darbuotoja pasakoja, kad čia dabar jie naudojami kaip vasarnamiai. Namukai gražūs, o ir primena Lietuvą: ant palangių žydi pelargonijos, matyti šunų būdos, lauko tualetai, daržai, šiltnamiai.

Po trumpos ekskursijos po lietuvių kaimelio dvi gatveles grįžtame į Igarką. Apsistojame buvusioje mokykloje, dabar meno mokykloje. Miegojome visi vienoje patalpoje, visi pervargę, purvini, bet ramūs.

Vakare einame aplankyti vienintelio Igarkoje veikiančio baro „Dionis“. Apie 9 val. išiname atsisveikinti ir pabūti prie Jenisiejaus. Su mumis kartu jungiasi ir lietuvių palikuonės Viktorijos sūnus Danilas, kuris matosi, kad nori susipažinti su nauja kompanija. Pasiteirauju 18-mečio vaikiną, ką jaunimas veikia vakarais. „Einame pasivaikščioti“, – sako jaunuolis.

Prie Jenisiejaus Andrius įkalbina vietos žvejus mus paplukdyti Jenisiejumi. Iki šiol mačiau tik Jenisiejaus „pratoką“, o tikrąjį upės plotį mačiau tik tolumoje. Plaukiame po keturis. Aš patenku į komandą su Karoliu, Luku ir Vaidotu. Išplaukiame į tolį. Staiga valtis užgęsta ir grįžtame atgal. Problemos su žvakėmis – paaiškina „kapitonas“. Nusiviliu, kad taip ir nepavyks paplaukti, nes, kaip iš jau sugrįžusių supratau, įspūdis nepakartojamas.

Grįžus į krantą valtį šeimininkas pakeičia žvakes ir sako mums vėl šokti į valtį. Pajudame antrą kartą. Išplaukiame į platųjį Jenisiejų. Valtis šokinėja per bangas, pučia labai stiprus vėjas. Pamatau Jenisiejaus dydį. Dar labiau nudžiugina nuostabus saulėlydis. Pučiantis šaltas vėjas išmuša iš manęs visą fizinį nuovargį, kuris susikaupė per daugiau nei savaitę darbo kapinėse.

Liepos 29 d., penktadienis

Anksti ryte išvykstame į oro uostą. Keltu persikeliamo į salą, iš kurios turi pakilti lėktuvas. Paskutiniu žvilgsniu nulydžiu Igarką. Žinau, kad tokiu greičiu mažėjant miesto gyventojams, jis greitai sunyks. Tikriausiai jau nebeišvysiu Igarkos, o tuo labiau tokios, kokią palieku dabar.

Oro uoste mus labai ilgai registruoja. Vėl trūksta miego. Atsigulu ant žemės suguldytų kuprinių. Užsnūstu. Vos spėjame į skrydį. Visą skrydį pramiegu.

Krasnojarsko oro uoste sėdame į mikroautobusą ir judame miesto link. Kadangi internetas jau geresnis, turime „Facebook“ gyvą transliaciją. Pranešame „Misija Sibiras“ gerbėjams, kad jau išvykome iš Igarkos ir prasideda mūsų kelionė namo.

Apsistojame daugiabučiame įrengtame hostelyje. Merginos gauna vieną kambarį su dviaukštėmis lovomis, vaikinai – kitą. Dar turime bendrą virtuvę.

Vakare išeiname į miestą. Apsilankome vienoje kavinėje, o vakarą užbaigiame karaoke klube.

Liepos 30 d., šeštadienis

Arnoldas ryte pasiūlo eiti į Krasnojarske esantį nacionalinį parką. Pamini, kad turėsime praeiti apie 20 km. Didžioji dalis susiruošia ir iškeliaujame.

Iki „Stulby“ nacionalinio parko pakankamai ilgai važiuojame viešuoju transportu. Išlipę kavinėje prisipildome visas turimas plastikines talpas vandens ir pradedame žygiuoti.

Čia atsiveria visai kitokia gamta nei Igarkoje. Jei savaitę gyvenome miškatundrėje, čia galima pajusti, kas yra taiga: aukšti spygliuočiai, masyvūs medžiai.

Nacionaliniame parke labai daug gyvūnijos ir paukščių. Matome visai šalia bėgančias tai voveres, tai burundukus.

Vėl labai karšta. Nors iš Lietuvos buvom išlydėti didžiulio lietaus, o Maskvoje užklupti audros, iki šiol mus lydėjo tik labai karštas oras. Žygiuoti nėra lengva, daug sustojame.

Ilgai žygiuojame taku, tačiau palipus mediniais laiptais patenkame į kitą realybę. Užlipus ant didžiulių akmenų luitų, uolų pamatome nuostabų vaizdą – nuo viršūnės atsiveria kitos aukštai esančios uolos ir nesibaigianti taiga.

Laipioti uolomis ne taip ir lengva. Parkas nėra įrengtas saugiai turistams. Viskas tavo nuožiūra ir tavo atsakomybė.

Likus mažiau nei pusei kelio mus užklumpa didžiulė liūtis. Gerai, kad jau buvome nulipę nuo uolų, kurios būtų tapusios nuo lietaus lašų čiuožyklomis. Skubame iš parko, bet kelio dar daug. Žemėti takeliai tampa vis slidesni. Kadangi nesitikėjau, kad bus lietaus, neturiu nieko nuo lietaus. Einu trumpomis rankovėmis. Visa peršlapusi, bet taip malonu. Mes lietaus nejautėme daugiau nei savaitę. Nuo šiol netikėtai sulyta prisiminsiu šitą patirtį – „Stulby“ nacionaliniame parke.

Nuo parko kalno nusileidžiame keltuvu. Pasirodo, žiemomis čia veikia slidinėjimo trasos.

Grįžtame į miesto centrą. Einame paupiu. Po vienu tiltu pamatome gatvės muzikantus. Sustojame, klausomės muzikos. Muzikantas sako, kad ant scenos padainuoti ir pagroti gali užlipti bet kas. Monika, Karolina ir aš nueiname dainuoti „Raudonų vakarų“. Tai tikriausiai pirmas kartas, kai Krasnojarsko centre po tiltu per mikrofoną skambėjo ši daina. Vėliau savo numerį atlieka ir Karolis su Martynu.

Grįžtame į hostelį. Užstringame pilname lifte, bet tik trumpam. Kambariuose dedamės daiktus ir ruošiamės išvykti rytojais ankstų rytą į Maskvą.

Liepos 31 d., sekmadienis

Arnoldas visus pakelia 4 val. ryto. Po pusvalandžio išvažiuojame į oro uostą. Dar tamsu. Dabar jau net atrodo keista, nes taip buvau įpratusi prie visą parą esančios šviesos.

Skrendame į Maskvą, kurioje mus pasitinka ambasados darbuotojas. Vėl keliamume į ambasadą pasidėti daiktų. Važiuojant ambasados link pradedu skaičiuoti likusias šioje misijoje valandas. Jų liko nedaug. Taip norėtusi, kad viskas prasitėtų. Atrodo, kad visas nuovargis kažkur nustumtas į mano gilumą. Galėčiau, beje ir norėčiau, vėl įsikurti savaitei miške ir tvarkyti kapines.

Kartu pradedu galvoti, kaip netikslingai iki šiol gyvenau. Savo fizines jėgas išnaudodavau bėgiojimui lauke, sporto salei, bet juk galima tas jėgas išnaudoti ir judant, kad palaikytų gerą savijautą, ir kartu atliekant prasmingus darbus. Bet gal čia idėja ateities projektams.

Į Lietuvos ambasadą Maskvoje sugrįžtu kaip į dar vienus namus. Tik jei prieš daugiau nei savaitę čia buvau su mažai pažįstamais žmonėmis, dabar grįžtu su komanda, su kuria galėčiau leistis bet kur. Mūsų skirtingos savybės, plusai ir minusai, mums leistų bet kur puikiai funkcionuoti.

Iš ambasados iškeliuojame į Raudonąją aikštę. Ji man visada buvo mistika, kurios nesitikėjau ir neplanavau aplankyti. Aikštės dydis, spalvos vėl nukelia į siurrealų pasaulį. Man čia svetima, sava buvo ten, Igarkoje.

Dalis komandos nusprendžia aplankyti Lenino mumiją. Viena iš keisčiausių gyvenimo patirčių. Eilėje atstovėjome apie pusvalandį, aplink sarkofagą tamsoje apėjome per minutę. Nesuprantu šio „eksponato“ prasmės, bet užsidedu dar vieną varnelę aplankytų objektų sąrašė.

Po Raudonosios aikštės nuskubame į ekskursiją po Liubiankos, KGB institucijų, rajoną. Nors gidės istorijos būtų įdomios klausyti, dėl svilinančio karščio Maskvoje suprantu, kad vėl išlindo nuovargis. Po ekskursijos atgaivina ambasados darbuotojo Marijaus padovanoti mums ledai.

Beje rusiški ledai, kurių šių dviejų savaitių metu suvalgiau nemažai, man buvo lyg kelionė į vaikystę, nes jie čia tikriausiai nepakitę nei kiek per 20 metų.

Po pietų grįžtame į ambasadą. Išvažiuojame į traukinių stotį. Lipame į traukinį. Ir pajudame iš Maskvos.

Vakare traukinyje visi sugužame į vagoną-restoraną. Andrius parengęs mums protmūšį. Po jo grįžtu į savo placekartą, susirangau antrame aukšte ir pakankamai anksti užmiegu. Viskas. Ryt nubusiu jau prie Lietuvos. Artėja ekspedicijos pabaiga.

Rugpjūčio 1 d., pirmadienis

7.22 val. atvykstame į Vilniaus traukinių stotį. Lėtėjant traukiniui ir artėjant prie perono pro langą matau susirinkusius tremtinius, artimuosius, draugus ir žiniasklaidą. Nuo pat pabudimo šis rytas mums visiems buvo kitoks. Žinojome, kad šios įspūdžių pilnos savaitės baigiasi. Teks grįžti ten, kur buvome prieš liepos 17 d. Bet kaip grįžti atgal, kai pati nebesijaučiu tokia pati?

Sitikimas buvo jausmingas: tremtinių dainos, apsikabinimai, gėlės. Bet dar nesuvokiu, kad esu čia – Vilniuje, namuose.

Po sutikimo žygiuojame pas Prezidentę „Misijos Sibiras“ pusryčių. Po Sibiro stovyklos maisto jaučiuosi net nejaukiai prie pilno, nukrauto stalo, papuošto balta staltiese. Lygiai taip pat jausčiausi laiminga sėdėdama prie daugiau nei savaitę neužgesusio laužo, ant žemės Igarkos miške.

Pasivaišinę Prezidentės užaugintomis šilauogėmis, medumi ir dar gausybe vaišių, grįžtame į projekto organizatorių „Jauniems“ biurą. Išsidaliname daiktus. Laikas skirstytis. Bet taip nesinori. Dvi savaites

neiškiriamai buvau su jais visais. Visada galvojau, kad labai gerai jaučiuosi būdama ir viena. Bet dabar bus taip keista likti vienai. Bijau, kokios mintys pradės lįsti į galvą.

Iki troleibuso stotelės nueiname su Krista. Jei iki išvykstant į „Misiją Sibiras“ projekto marškinėliai man buvo tik marškinėliai su projekto logotipu. Dabar jaučiuosi, kaip per Vilniaus senamiestį einu su pasididžiavimu, kad turėjau galimybę tapti šio projekto dalimi.

Prieiname stotelę. Krista nuvažiuoja pirma. Lieku viena. Jaučiu, kaip viduje kažkas nerimsta, spragsi, kaip norisi kažkur judėti, kažką daryti. Negaliu ramiai laukti troleibuso.

Įlipu į troleibusą. Atsisėdu. Pradedu jausti kaip pilve skraido drugeliai. Iki šiol tai buvau patyrus tik įsimylėjusi vaikiną. Dabar suprantu, kad lygiai tą patį galima jausti dar kartą pamilus gyvenimą, pasaulį, komandą ar idėją.